

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 231

GADİR-İ HUM

Prof. Dr. Hayati AYDIN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
SÖZKESEN MATBAACILIK TİC. LTD. ŞTİ.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: (0312) 395 21 10 Yenimahalle/ANKARA

1. *Baskı*: 2001 (Şa-to Yayınları)
2. *Baskı*: Ocak 2017

ISBN: 978-605-9652-20-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

GADÎR-İ HUM

Prof. Dr. Hayati AYDIN

Ankara 2017

*Bu eserimi
âlemlere rahmet olarak gönderilen
Hz. Muhammed(sav)'e
ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
--------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

GADİR-İ HUM OLAYI.....	13
1. Şİ'A KAYNAKLARINDA "GADİR-İ HUM" OLAYI	13
2. "GADİR-İ HUM" OLAYINDA DİLE GETİRİLEN "SAKALEYN" VE "VELAYET" HADİSLERİNİN SIHHAT AÇISINDAN DEĞER- LENDİRİLMESİ.....	19
2.1. Sakaleyn (İki Ağırılık) Hadisi.....	20
2.1.1. Şia'nın "Sakaleyn" Hadisi İle İlgili İddiaları	20
2.1.2. Şia İddialarının Değerlendirilmesi.....	25
2.1.3. Ehl-i Sünnet Kaynaklarında "Sakaleyn" Hadisi ve Bunun Değerlendirilmesi	27
2.2. Velâyet/Mevlâ Hadisi	38
2.2.1. Hz. Ali'nin Yemen Seferi ve Gelişen Olaylar	42
2.2.2. Tarihçi ve Hadisçilerin Hz. Ali'nin Yemen Seferiyle İlgili Verdikleri Bilgiler Işığında "Velayet" Hadisinin De- ğerlendirilmesi	45
2.2.3. Yorum Açısından "Velayet" Hadisinin Değerlendi- rilmesi	50
2.2.4. Ashabın "Velayet" Hadisinin Yorumu Hususundaki Tutumları	53
2.2.5. Kaynaklara Göre "Sakife Olayı"	57
2.2.5.1. Hz. Ömer'in "Ebu Bekr'in Hilâfeti Ani Oldu" Sözünün Amacı.....	67
2.2.5.2. Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekr'e Biat Etmeme Nede- ni.....	70
2.2.6. Anlatılanlar Işığında "Velayet" Hadisinin Değerlen- dirilmesi	75

İKİNCİ BÖLÜM

“GADİR-İ HUM” OLAYININ DOĞURDUĞU SİYASÎ VE HUKUKÎ PROBLEMLER.....	77
1. HİLÂFET	77
1.1. Şia’nın Tayinin İlâhî Vahye Dayandığı Hakkındaki Gereklere ve Bunun Değerlendirilmesi	80
1.1.1. “İkmal” ve “Tebliğ” Âyetleri.....	80
1.1.2. “Meveddet-i Kurba” Âyeti	89
1.2. Şia’nın Tayinin Hadise Dayandığı Hakkındaki Gereklere ve Bunun Değerlendirilmesi	92
1.3. Hz. Ali ve Hilâfeti Hususunda Ehl-i Sünnetin Tutumu ve Bunun Değerlendirmesi	96
1.4. Hz. Ali’nin Hilâfetiyle İlgili Diğer Rivayetler	103
1.5. Haşimoğulları, Ali ve Neslinin Tutum ve İfadeleri Şia’nın Haksızlığını Ortaya Koymaktadır	106
1.6. Tayinin Yapılmadığı Hususundaki Diğer Rivayetler ...	111
1.7. Bu Konuda Son Söz	112
2. İMAMET	116
2.1. İmamların Günahdan Temizlenmiş Ehl-i Beyt’ten Olması Zorunluluğu	123
2.1.1. Kimler Ehl-i Beyt’ten Sayılır?	124
2.1.2. Ehl-i Beyt’in Günahdan Uzak Olması	130
2.2. İmamların On İki ile Sınırlandırılması	132

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“GADİR-i HUM” İŞİĞİNDE MÜSLÜMANLARIN YÖNETİCİ ANLAYIŞININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	137
--	-----

BİBLİYOGRAFYA	147
---------------------	-----

ÖN SÖZ

Hiç şüphesiz Kur'an'ın temel amacı, insanları dünya ve ahirette mutlu kılmaktır; onları muzdarip etmek, yaşamlarını çileye çevirmek değildir. İnsanların dünyada mutlulukları da genellikle mutlu ve adil bir toplum içinde yaşamakla mümkündür. Böyle bir toplumun varlığı da hiç şüphesiz yönetimini elinde tutan otorite ile mümkündür.

İslâm toplumsal yaşama önem vermiştir. Zekat, sadaka, cihad, cuma ve cemaat namazı vs. gibi ibadetlerde dahi büyük oranda bu amacın yattığını söylemek mümkündür. Bundan dolayı İslâm'ın toplumu bozan, onu mutsuzluğa sevk eden, dengesini sarsan fitne, fesat, zina, yol kesme vs. suçlara en ağır cezaları öngörmekte olmasını onun toplumsal meselelerdeki hassasiyetinin bir göstergesi olarak kabul etmek lazımdır. Aynı şekilde Kur'an'ın müminleri dile getirirken, *“Ellezine âmenu ve amilu's-salihati”* şeklinde iman eden ve toplum için yapıcı bir aksiyon içinde olan ıslahatçı kimliklerinin vurgulaması bu realiteyi ifade etmektedir.

Kur'an nazarında toplum statik, donuk bir olgu değil canlı bir bünye gibi ölümü tadacağı bildirilmektedir: *“Her ümmetin bir ölümü vardır. Ölümleri gelince (onlar), ne bir an geri kalırlar, ne de öne geçerler.”* (7/A'râf, 34; 10/Yûnus, 19; 10/Nahl, 61). Bundan dolayı Kur'an nazarında her toplumun fertler gibi doğumu, gelişimi, kemali ve ölümü vardır. Bazı toplum bilimcilerin, toplumsal nazariyelerini biyolojik temeller üzerine tesis etmelerinin, sosyal yaşamın bilinmesini, biyolojik yapının bilinmesine bağlamalarının, toplumsal kanunların büyük nisbetler dahilinde, biyolojik kanunlar tarafından tahdit edildiği hakkındaki düşüncelerinin, Kur'an'ın âyetleriyle uyum içinde olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Kur'an nazarında fertler nasıl bünyesel olarak bir büyüme ve terakki istidadı gösteriyorlarsa, toplumlar da cemaat, aşi-

ret, boy gibi bir olgulardan türeyerek tarih trendi içinde bünye gibi büyür ve gelişme kaydederler. Bu büyüme kemâle erince, bu sefer bünyesel yaşlılık gibi duraklama ve gerileme göstererek tarihten silinir veya bir değişim ve revizyon geçirirler.

Toplumun gerilemesini ve ölümünü sağlayan da bünyesel zaafılar gibi bazı hastalıklardır. Nitekim Kur'an'da toplumların hastalıkları da fesat şeklinde her türlü ahlâkî bozulmayı içeren bir kavramla ifade edilmesi, israf, taassup, ahlaksızlık ve zulüm gibi ahlâkî hastalıkların toplumların ölümcül hastalıkları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hastalıklar, dikkatle bakıldığında daima Kur'an'da helak oldukları ifade edilen tüm toplumların yıkılış nedenleri, yok oluş yazgılarıdır.

Yukarıda kısmen temas ettiğimiz gibi toplumun huzurunu temin etmek, onların güvenliğini sağlamak ve insanlık onuruyla yaşatabilmek ancak hüsnüniyetli, halkın hizmetinde olan siyasî bir otoriteyi zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan yöneticilik/idarecilik sosyal yaşantı için büyük ehemmiyet arz ettiği gibi İslâm açısından da önemli olduğunu söylemek lazımdır. Kur'an'ın tarihte medenî bir alt yapı oluşturmuş ve böyle bir fenomeni doğurmaya yakın bir tarih kesitinde insanlığa yol göstermek üzere indiğini de unutmamak gerekir. Kur'an ifadelerinin karakteristiğinde, yaşamın boyutları ne kadar farklılaşsa da bir takım yeni değerleri insanlığa sunduğunu görmenin mümkün olabileceğini göz ardı etmemek lazımdır.

İşte bu çalışma, yönetici konusunda Müslümanların tutum ve icraatlarını Kur'an ve hadislerin perspektifine vurmaya hedefleyen bir etüttür. Konuyu iyi tahlil edebilmek, meselenin gerçek boyutunu ortaya koyabilmek için ilim otoritelerinin olayı nasıl değerlendirdikleri ve fiilî olarak yönetici anlayışının tarih sahnesinde ne gibi bir durum arz ettiğine bakmak lazımdır. Konu üzerinde yaptığımız etütte, bu husustaki âyet ve hadisleri, maksatlarını uygun ve doğru bir şekilde yorumlamak ve İslâm'ın

yönetici anlayışı konusunda son noktayı koymak için Gadîr-i Hum olayını ve onu hazırlayan tarihi sebepleri iyice incelemenin kaçınılmaz olduğunu gördük.

Ancak konuya âşinâ olanlar, tarihin karanlığındaki böyle bir olayı, onu bütün arka planıyla açığa çıkarmanın zorluklarını iyi bilirler. Çünkü herhangi bir olay hakkında doğru bir kanaate varmak için kaynakların yeterli materyal sunması lazımdır. Hatta kaynaklar yeterli bilgi verseler de, gerçekçi bir şekilde bunları değerlendirmek ve yorumlamak hayli zordur. Özellikle bu konuda araştırmacı kişilerin hakşinas ve mezhep taassubundan uzak olmaları gerekir. Nitekim Cenab-ı Hak insanın bu handikabına şöyle temas etmektedir:

“Ey inananlar, Allah için adaletle şahitlik edenler olun. Bir topluluğa karşı duyduğunuz kin, sizi adaletten saptırmasın. Adil davranın, takvaya yakışan budur. Allah’tan korkun, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.” (5/Maide, 8).

Böyle bir olayın, Kur’an, hadis, tarih, mezhepler tarihi, Kelâm gibi birçok sahaya ilişkili olan boyutları bulunmaktadır. Her ne kadar bu konu hakkında kaynaklarda parça parça bazı bilgiler verseler de bunları doğru bir şekilde bir araya getirerek hükme varabilmek hayli güçtür. Her bulgunun, neticeye varmak için ilim adamının yolunu aydınlatan bir ışık olduğunu unutmamak lazımdır. Bulguların bittiği yerde ise kanaatler devreye girmekte ve bunlarla ilerlenmekte, bulguların kuvveti, kanaatleri de kendi ölçüsünde kuvvetlendirmektedir. Kuvvetli kanaatler de, insanı sâlimen yolun nihayetine ulaştırabilmektedir. Ancak bunun da, tabii olarak bir bakıma araştırmacının yetenek ve sezgisine, sebep-sonuç ilişkilerini iyi ve sıhhatli kurmasına da bağlı olduğunu asla unutmamak lazımdır.

Doğruya varabilmenin ön koşulu ise tarafsızlık olduğu için, biz de gerçeğe ulaşmada kaynakların verdiği bilgileri adaletli bir şekilde tahkik edip doğru yorumlamaya

gayret ettiğimizi söylemeliyiz. Zaten bu işe girerken tarafsız olmaya da kendimizi şartlamıştık. Çünkü bu tarz bir olayı yanlış şekilde yorumlamak, uzun tarihi süreçte sürüp gelen ayrılıkları körüklemekten başka bir işe yaramaz ve aynı zamanda bunun büyük bir sorumluluğu da gerektirdiğini söylemek lazımdır. İşe başlarken bu sorumluluğu omuzlarımızda hissettiğimizi ifade etmeliyiz. Bundan dolayı doğru bir kanaate varmak için hassasiyetle yaptığımız şey, bulgular üzerinde her türlü ihtimali uzun uzadıya muhtemel olan yönleriyle tahlil etmek oldu. Vardığımız sonuç, samimi ve tarafsız bir şekilde verileri değerlendirerek ulaşılmış vicdanî bir kanaattir; doğru veya yanlış olması da pekâla mümkündür.

Yaptığımız bu çalışmada her ne kadar verilerden hareketle bazı kanaatlere ulaşılmış olsak ta bunun, varılabilecek en doğru kanaat olduğunu söylemenin de yanlış olacağını belirtmek lazımdır. Çünkü tarihin karanlığına gömülmüş bir olayın gerçek yüzünü açığa çıkarmak, ancak kuvvetli bir yetenek ve sezgiyle mümkün olduğundan bu performansı göstermek, belki de bizim için mümkün olamamıştır. Ancak olayın tarih sürecinde ilişkili olduğu bütün yönleriyle ele alınması, bu hususta ilim otoritelerinin birçok değerlendirmelerinin de çalışma içinde verilmesi, okuyucuların da dikkatle okumaları halinde, olay hakkında isabetli tahlil yapabilmelerini sağlayacağından vardığımız sonucun güvenilirliği, okuyucuların da ona katılmasıyla artacaktır.

Doğru bir neticeye varabilmek için bütün gücümüzü sarf ettiğimize inanmaktayız; buna rağmen yanlış bir neticeye varmışsak veya olayın iç yüzü böyle değilse, Allah'ın bizi sorumlu tutmamasını ve ecirden mahrum etmemesini niyaz ederiz. Her halükârda doğruları en iyi bilen, sadece Cenab-ı Hakk olduğunu bilmek lazımdır. Çünkü ancak O, Allâmü'l-Guyûb'dur...